

so si vsled tega včasih popolnem navskriž ter množijo zmotnjave pri ljudeh, nered pri oblastnijah — ali pa ostanejo le kar na papirju. Tudi se sedaj skoro nikoli prav ne vé, kaj pripada deželi kaj državi, meja med obema je nedoločna, negotova. Od tod pa izvira zopet neznano veliko dvomov, preprirov, prit žeb, posilstva in krivic! Vedno bolj se pogrezujemo v žalostno razdjanje, vse naše zadeve so zmešane, zamotane in predrage! Kako bi bil tu kak napredek mogoč? Reči, katere bi posamezne dežele veliko boljše in cenejše same v red spravljale, si država svoji in deželam jemlje, da še te na nje gledati in jih kotrolirati ne morejo, kakor bi treba bilo. Primorani smo iz dežele hoditi in svoje domače zadeve in koristi prepuščati v odločbo tujcem, tujem, t. j. državnej zbornici na Dunaju! (Dobro! na desnici — oho! na levi.)

Ako želite zvedeti, kaj da pripada državi in kaj deželi, morate najprvle priznati, da posamezne dežele niso provincije po krvavi vojski pridobljene, katerim se lahko vse pravice poberejo, ampak da so posebne države v državi ter imajo svoje starodavne pravice. Vse tedaj, kar zadeva ove pravice, samostalnost in domače koristi posameznih dežel, to pripada deželnim zborom; vse pa, kar zadeva ove dežele ob enem, to naj vzeme državni zbor in jegovi dunajski ministri na svojo skrb. To je pravi red, oprt na slovesno cesarjevo pismo ali diploma 20. oktobra 1860. Zatoraj so politična uprava ali administracija, potem pravosodje, bogočastje, šole, dežalska kultura n. pr. ceste, direktni davki itd. reči, ki pripadajo deželnim zborom, a ne državnemu zboru na Dunaju. Kdor deželam oskrbovanje tehreči jemlje, ta jim tudi krči in gubi njihovo samostalnost. Ali ima naša dežela štajerska pravico do take samostalnosti v državi?

Ne bodem vas tukaj nadlegoval z domačo zgodovino; le to omenim, da je Štajerska bila samostojna, ter imela lastno državno pravo in svojega vojvoda že tedaj, ko habsburške dinastije, iz katere so naš svitli cesar, še bilo ni. Stanovi so uredovali vse deželne zadeve, tudi zgoraj navedene. Stanovi so imele svoje deželne zbore, in mnogokrat je k tem zahajal tudi vojvod sam. Ali nima naša dežela v dokaz samostojnosti svojega deželnega zbora, svojega glavarja, deželnega grba, deželne barve in svoje zgodovine? Iz prva je bil deželni glavar prvi zastopnik cesarjev v deželi; mnogo poznej so iz Dunaja začeli v deželo pošiljati posebne cesarske namestnike (Statthalter), to pa proti deželnim pravicam. Zoper odločbe deželnega odbora še denešnji den ni višje pritožbe, kar je tudi dokaz samostalnosti štajerske dežele. In pri takih razmerah si naša dežela nebi smela svojih domačih zadev sama okrbovati po svojih potrebah in ne občevati z svojim deželnim vladarjem Francem Jožefom? Ali vzeli so jej to oskrbovanje in jej le toliko pustili, da ne more živeti pa tudi umreti ne. Kar se jej je še pustilo, to so večjidel reči malega pomena ali vsaj same sitne

in težavne stvari. Pogled na deželni proračun nas bo tega prepričal. V njem se naštevajo reči, katere pripadajo deželnemu zboru: deželna uprava, policija, deželna kultura, šole, norišnica, bolnišnice, zdravstvo, priprež, dolgovi in obresti, posestva, davšine, zemljiščna rešitev itd. To pripada deželnemu zboru, a čuda velika! o tistih rečeh sklepa tudi državni zbor na Dunaju. V zgoraj naštetih rečeh je tudi štajerski deželni zbor nekoliko samostalen in po neki strani — preveč samostalen. Poslanci ne morejo celo leto v Gradcu sedeti, zato odberejo iz sebe odbornike, ki med tem v Gradcu ostanejo in iz deželne hiše opravljajo deželne zadeve. Zoper odločbe teh odbornikov ne velja nobena pritožba, in posameznih odbornikov ne more 6 let nihče odpraviti. To je preveč. Zato sem prepričan, da bi res ne bilo dobro tem odbornikom v roke dati izvrševalno oblast, ali ekskutivo in trdno upam, da bodo ti deželni odbori morali odstranjeni biti ravno tako, kakor c. k. namestni je, brž ko centralistična sistema propade. Namesto obeh, boče moralo priti nekaj celo novega, enotnega in boljšega!

Gospodarske stvari.

Spomladanski mraz ali slana.

Srednje-evropski kraji posebno tisti, ki so od visokih nemških alp ali planin proti solnčnemu izhodu, tedaj kraji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Avstrijskem, Ogerskem in Hrvatskem, trpijo skoro vsako leto več ali manj občutljivo po spomladanskih in jesenskih mrazovih ali slana. Prve padajo od Jožefovega do Janževega, druge okoli 21. septembra, kedar nastopijo jesenske enako dolge noči. Največ škode prizadenejo spomladanske slane, ker včasih sad na drevju in na vinski trti popolnem uničijo. Mnogoletne skušnje učijo, da se je nevarne slane bati navadno proti koncu marca, v drugi polovici aprila, v prvi polovici maja in v začetku junija. Občne slane 24. 25. in 26. maja l. 1866 in 1867 so se bile za 10 dni zakasnile. Mrzle, tihe noči brez vetra jasno nebo . . . kažejo na bližajočo se slano. Kedar solnce vhaja, tedaj pritiska mraz najbolj hudo. Nizkim vinogradom škodi slana več in hitrej, kakor višjim, po ozkih dolinah nasajenim bolj, kakor na prostem zraku ležečim. Vinogradom, obdanim od travnikov, senokoš, travnih ig, škodi slana mnogo več, kakor drugim; enaka je pri vinogradih polnih trave in plevelja. Rane slane škodijo manj, pozneje več, pozne v maju in juniju padajoče pa največ posebno tam, kder je na umrazeno trsove brž rano solnce posijalo. Mladike se skrčijo, očrne in posuše.

Pomočki zoper take nesreče so mnogovrstni. Najbolje stori, kdor zamore, če svoj vinograd tam, kder je zarad slane največ v nevarnosti, zasadi

s trsnimi sortami, ki pozno ženejo in ki v slani niso preobčutljive. Take sorte so na primer: mali rizlec, laški rizlec, ortlieber, salankamenka . . . Jesenska rezitev, pozna kop zadržuje prerano gnajenje in tako tudi nekoliko pomaga zoper nevarno slano. —

Navadno se pa sedaj rabijo sledeči pomočki. 1. Kadenje. Ta pomoček so že Rimljani poznali in rabili. V ta namen služi vse, kar pri gorenju dela dim; suha trata ali drn, dračje, slama, trnje, grmovina, listje in noveji čas šotini koščeki s premogovim smoljakom pomazani in tako zloženi, da prižgati le malo gorijo, temveč pa kadijo. Vse se ima se vé že pripraviti in ob robovih sadunosnikov in „žlakih“ vinogradnih pred vetrom razpostaviti. Prižgé se nastavljen šara tedaj, kekar se je slane res bati in sicer tako, da je pri vhaianju solnea ves sadunosnik ali nevarni del vinograda v dim zaviti. Če se slane ni bati se na tleče kupe prsti nekaj vrže, ogenj ugasne in pripravljena reč za drugo noč prihrani. Največ izda kadenje, kekar se ga cela okolica loti. Tako delajo na Nemškem ob Rajnu. Tudi Korošci si po tem načinu proti slani branijo sadusno drevje in semtertje tudi ajdo. 2. Drugi pomoček so plameniki ali bakle, priredjene iz slame, starovičja, bodičevja, suhladi, oklestkov, protja ali dračja. Iz take in enake tvarine se naredijo mogoče dolge za pedenj debele bakle, ki so na mestih, po 6" narazen, z bekovcem ali pintovcem trdno prevezane. Kedar se slana bliža, tedaj se ove bakle prižgejo in goreče po vinogradu med trsovm simotamo nosijo. Bakle gorijo po 1½ ure in razgrejeje zrak okoli trsova toliko, da 4 osebe lahko 1 oral vinograda obranijo. Tako delajo na Nemškem ob Rajnu menjši posestniki, kateri bolj na samem stanujejo. 3. Tretji pomoček je pokrivanje trsov z raznimi odejami, kakor so na primer: slama, plahte, štorje, dračje, hojevi in smrekovi oklestki. Ta pomoček se najbolj lahko rabi pri brajdah in špalirih. 4. Četrti pomoček je polivanje z mrzlo vodo. S polivanjem se hoče pomagati mladikam, katere so že od slane zadete. Vzeme se tedaj škropilnica polna frišne mrzle vode ter se ž njo, preden solnce vhaja, poškopijo zaporedom vsi trsi. Pri velikih vinogradih se lahko porabi tudi brizgalnica. Voda raztali pomalem padlo slano, potegne toploto iz zraka v trsovo mladice, ki se sedaj zopet oživi in tako gotovega pogina reši. Kder je tedaj mrzle vode pri rokah, se naj tako škropenje uslanjenih trsov ne opušča!

Kder se slana ni mogla zabraniti in je storila veliko škode, tam pa se naj poškodovane mladike hitro porežejo in rane z lanenim firnežem ali kakim posebnim mazilom namažejo. Če je vsa mladika vela, se rozga poreže do prvega očesa; če na rozgi ni nobenega spečega očesa več, se pa odreže gladko pri trsovi glavi, kder se vedno nahaja spečih oces, če jih ravno vselej videti ni.

Ker se pa tako obrezan trs močno joče, zato se mu morajo rane namazati. Kot mazilo se priporočuje zmes sira, dobljenega iz kislega mleka nekoliko razgretoga, in ¼ zmlatega, nevgašenega apna. S tem mazilom, ki se hitro strdi (zato se ga naenkrat nesme preveč pripraviti) se trsu namažejo rane. Trs sedaj brz požene nove, močne rozge, ki na drugo leto močno rodijo. Brez obrezovanja in mazilenja pa po slani posmojeni trs več let slabi in nič ne rodi!

Špinača in jene sorte.

M. 3. Večna špinača ali kiselca (Rumex Patientia). Večna špinača ali kiselca je trdna rastlina, ki v vsaki zemlji raste, skoraj nobenega dela ne prizadene, veliko let na istem mestu pretrpi in že rano spomladi kot zelelenjava v kuhinji pomaga.

Izreja se iz semena, katero se od meseca marca do avgusta v brazdice po črevelj vsaksebi poseje. Šest tednov po setvi se morejo mlade rastlike, kakor porezno zelje že porezati, kar se tolikokrat ponavlja, kolikorkrat mlado perje na novo izraste. Starejši nasadi dobivajo že meseca aprila in včasih še prej široko nježno perje, katero se mora do poletja potrgovati in kakor špinača pokuhati. Prikuha iz večne špinače nekoliko prijetno kisni tako, da jo nekteri rajši od navadne špinače imajo. Ta rastlina bi ne imela že zaradi tega, ker skoraj nobenega dela ne prizadeva, ker dolgo trpi in je velike koristi (rabiti se more od prve spomladi noter do poznega poletja) v nobenem vrtu ne manjkati. Prireja semena je tudi celo priprosta. Rastline se namreč pusté, dokler v seme gredó, ki ga silno veliko tri leta kalivnega obrodé.

4. Kubanska špinača. (Claytonia cubensis). Ta je izvrstna poletna prikuha, ki pa je še vse premalo poznana. Drobno seme se meseca marca v rahlo in solučnato zemljo vrstama in prav redko poseje. Ko so rastline 6—8 palcev visoke, se na 2 palca nazaj porežejo, kar se med letom po štirikrat zgoditi more.

5. Kermesova špinača. (Phytolacca esculenta.) Seme se meseca marca v gnojno gredo poseje. Rastline zahtevajo solčnato prav močno zemljo. Začetka maja na 1½ črevelja narazen presajena in vlažno gleštana doseže do julija visokost blizu treh čreveljev. Zdaj se sme perje potrgovati in sicer od spodaj na vzgor in tako, da še kos recelja na stebelu ostane. Ko se pozneje steblo nazaj poreže, mlado listje zopet požene, ki se zopet more potrgati. Perje daje izvrstno prikuho, ki se pri kuhanju ne ukuhava in lepši duh ima, kakor navadna špinača. Rastline delajo gomole, ki se dajo, kakor pravi krompir v kleti hraniti in začetek maja posaditi.

Kako se imajo drva prodajati po novi meri.

M. Vsled ukaza c. k. ministerstev za notranje zadeve, za finance, trgovino in poljedelstvo

od 23. dec. 1875, po katerem se določuje mera za prodajo drv po novi ali meterski meri, se je kot drobna mera za zložena drva v javnem občenju postavil kubični meter, t. j. kocka, ki je 1 meter dolga, 1 meter široka, 1 meter visoka, ki toraj 1 kubičen meter drži ($31\frac{2}{3}$ kub. črevljev) z praznimi prostori vred med posameznimi poleni. Dolgost polen je določena na 1 met., na 0.8 met., na 0.6 met. in na 0.5 met. Dolgost sklada polen ali drvice in merilnih okvirov se ima tako vrediti, da njihov kubičen zadržaj vedno celemu številu kubičnih metrov odgovarja. Tako mora za 1 met. dolga polena sklad biti tudi 1 met. dolg, za polena 0.8 met. dolga mora biti sklad $1\frac{1}{4}$ met., za 0.6 met. dolga polena $1\frac{2}{3}$ met. in za 0.5 met. dolga polena 2 metra dolg sklad.

Ker pa so vsakdanje skušnje pokazale, da se te določbe ne dajo na vrat na nos v življenje spraviti, so zastopniki dunajskih drvnih trgovcev pri visokem c. k. ministerstvu trgovine vlogo napravili, vsled ktere je slavno ministerstvo zaukazati blagovolilo, da se ima za sedaj še pri prodajanju drv stara mera vselej v novo prerajati in sicer tako-le:

seženj	dolgi polen	kubični metri	dolgosti v ctm.
1	36" =	3.41	pri 95
1	30" =	2.84	" 79
1	24" =	2.27	" 63
1	18" =	1.70	" 47

Tako prerajani ceniki morajo po vseh drvnih prodajavnicah biti nabiti, da jih kupec lahko vidi in zastopi. Prodaja drv v sežnjih zloženih se sme le tako dolgo goditi, dokler da se bode dosti za naprodaj v predpisanih merah drv nasakalo.

Tržne novosti podaja tukaj „Slov. Gosp.“ svojim bralcem, kakor mu je to v prvi številki vsakega meseca že v navadi. Iz vseh kronovin našega cesarstva dohajajo veseli glasi, da je ozimna povsod lepa, deloma, na Ogerskem, izvrstno lepa. Človek bi sedaj mislil, da bo cena pri zrnju še bolj padla. Ali to se ni zgodilo. Zavolj vedno večjega strahu pred vojsko in še drugih uzrokov padajo kurzi na Dunaju čedalje bolj in ljudje so začeli denarje drugam zalagati. Posebno oves so začeli, najbolj judovski barantači kupovati. Klavna živina je meseca aprila nekoliko pridobila na ceni, a sedaj zopet zgubila. Ogerski voli se prodavajo na vago po 45—52 kr. kilo. Ovčja volna je dosedanje slabo ceno popravila; ogerska se plačuje po 90—120 fl. za 56 Kilo. Stanina in mast pojema v ceni, zlasti na Dunaju in v Gradcu. Posušeni sliv ali češpeljnov se čedalje menje proda; v postu je bilo boljše; štajerske veljajo 9—19 fl., slavonske pa 14—16 fl. Po vajštenu in deteljinem semenu se sedaj menje poprašuje, kakor pred enim mesecem. Repica je dobila trdno ceno, vosek je dražji postal.

Vinogradi so v našem cesarstvu po zimi menje trpeli, kakor se je govorilo. Na Štajerskem

se trta lepo razvija in večjidel precej kabrnkov nastavlja; še bolj pa žene na Hrvaškem in Ogerskem tako, da so že sredi aprila v Sremu, v Vršacu, v Tokajskem itd. šteli kabrnke. Ali ravno zaradi tega se sedaj močno bojijo spomladanske slane. Na Kranjskem, zlasti v Ipavi, je slaba; trsove je pozeblo in 14. aprila je bila huda toča. Na Erdeljskem je slana 4krat vinograde stisnola pa ni veliko škodila. Na Českem in Moravskem nadleguje vinsko trto do sedaj še nepoznani keber, ki se je na tisoče prikazal in trsova očesa začel glodati in uničevati. Huda nesreča je zadela nemške še bolj pa francoske vinorejce; nenadni sneg 13. 14. 15. aprila je upanje na dobro vinsko letino tam uničil. Veliko milijonov hektolitrov vina bodo menje pridelali.

Vinska kupčija pri nas še vedno hira in žalostno stoji, le redko kedaj zapazimo znamenja, skorajšne boljše prihodnosti. Magjari silijo povsod pri nas s svojim vinom naprej in ga posebno po železniških postajah točijo; pritožbe našincev niso nič pomagale. Tudi se po Dunaju in drugih mestih klati vedno več nemških in francoskih, večjidel rodom judovskih, mešetarjev, ki ljudem ponujajo tuja vina, katera, skoro brez cola, v ogromnih merah vvažajo, denar iz dežele pobirajo in ceno našemu vinu stiskujejo. Še celo naši domači vinski tržci na Ogersko po vino zahajajo, ga potem z našim nekoliko pomešajo in „rihtajo“, domačemu vinu pa ceno pačijo. Sredi aprila je neki znani Mariborčan v Nemet-Bolly kupil 1500 hektolitrov ogerskega vina. Kolje smrekovo velja v Mariboru 8 fl. 30 kr. tisoč, na Ogerskem pa v nekaterih krajih 30 fl. Dog za izdelovanje sodov se iz Avstrije več izvažajo, kakor pa vina. Leta 1874 je samo nad Trst šlo 50 milijonov dog, največ na Francosko, namreč: 42 milijonov in na Angleško $4\frac{1}{2}$ milijona!

Sejmovi. 8. maja na Poljih, v Šmarji, v Brežicah, v Trbovljah, v Podplatah; 9. maja v Ernauzu; 12. maja v Lembergu, v Planini in v Slov. Gradcu.

Dopisi.

Iz Hoč pri Mariboru. (Poslano.) Oglasili so se nekovi „mehrere Kirchenlichter“ ter me v „Marb. Zeitg.“ zasmehujejo zato, ker sem zopet v duhovensko semenišče vstopil. Tem, ki se sami imenujejo „Kirchenlichter“, a resnično so le „topolovi štori“, vredni, da bi jih postavil v plot kake protestantovske cerkve v „Bismarkovini“, odgovorjam sledeče: Ni res, da bi bili hočjanski „Schulfreunde“, katerim vendar privoim lep pozdrav: „Hättet Ihr Euer Maul gehalten“, vzrok mojega vstopa v bogoslovje, nego moja lastna volja in prepričanje. —

Upajo tudi, da bodo z mojo pomočjo učitelji postali zopet organisti. Kar človek želi, to tudi upa. Koliko jih pa je, ki niso organisti? In ka-